Edebiyat DÜNYASI ★ EDEBİYAT SANAT FİKİR AKTÜALİTE

Sayı: 25-26 — 15 Şubat 1950 Her ayın 15 inde İstanbulda çıkar — Fiati 15 Kuruş

SÖYLEV VERMEK SANATI

Ders kitaplarının sevilmemesi her şeyden önce o kitapları yazanların çok kere karmakarışık sevimsiz ve düzensiz bir dil kullanmalarından ileri gelir. Öğrenci uzun cümleler, ağdalı söyleyişler, bilmece gibi sözler arasında bunalır; ipin ucunu kaçırdımı da artık kendini kolay kolay derse veremez. Böylece ders sevilmez duruma gelir. Bunu yalnız ders kitabı için düşünmiyelim. Roman için de, hikâye için de, gazete haberleri, fıkra, hattâ bir spor yazısı için de aynı şey söylenebilir.

Genel olarak bir yazının sevilerek okunabilmesi için şu şartları gerekli buluyoruz:

1 — Yazının anlamı azalmıyacak ölçüde kısa yazılması.

2 — Yazının bütününün bir [illegible]

3 — Cümlelerin kısa [illegible]

4 — Dile Türkçe [illegible]

5 — Anlatılan şeyin iyice ve bütün çıplaklığile ortaya konulması.

6 — Yazıda çelişme bulunmaması.

7 — kıvrak ve akıcı bir dil kullanılması.

8 — . . . .

9 — . . . .

Böylece yazı yazacak kimsenin bir takım kurallara uyarak yazı yazması gerektiğini açıklamış oluyoruz. Böyle olmasa hiç kimse o yazıyı severek okumaz, okusa da bir şeycikler anlamaz.

Edebiyat Dünyası

Nebil Varuy tarafından TÜSTAV'a bağışlanmıştır

Ben küçük bir insanım
Kemik ve et
Cirmim kadar yer yakarım
Yaksam nihayet

Sevmek kızmak ve saymak
Aramızdaki yerim
Sevmek kızmak ve saymak
Sizin kadar isterim

[illegible]

Elinde hiç görmediğim
Bilmediğim bir bayrak

Başka bir vatan yolculuğunda
beni benden edecek
Gidiyor mütemadiyen
Nereye götürecek

Aldı beyaz hayretimi
Şaşmaz oldum cihan'a
Verdi siyah bir şüphe
Bakmaz oldum cihan'a

Mabet mabet koşuyorum
Yok diz çökeceğim kıble
İnsan insan dolaşıyorum
Kime baş vursam nafile

Ben küçük bir insanım
Ver benim hislerimi
Ortalıkta perişanım
Bırak beni dev — bırak beni

Celâl SILAY

Telif Hakları Üzerine

Lozan anlaşmaları sırasında Türk temsilcileri, telif hakları söz konusu olduğu vakit, şu görüşü ileri sürmüşlerdi;

«Garp memleketlerinde suretpezir olan terakkiyatı edebiyye ve fenniyeden Türk halkının istifadesi, değil yalnız Türkiyenin, garp devletlerinin de alâkasında mündemiçtir. İmdi Garp harsı Türkiyeye nüfuz edebilmek için, Garp müelliflerinin eserlerini tercüme ettiren tabilerin müellif hukukunu tesviyeden muaf olmaları şarttır. Eğer bu baptaki mecburiyet ifa olunursa Türkiye, Avrupa harsından bilfiil feragat etmek lâzım gelir.»

Birçok tartışmalardan sonra Türkiyenin kültürce gelişmesi için telif hakkı ödemekten muaf tutulması kabul edildi. Yalnız bir şart kondu. Dendi ki; Türkiye kendisine gösterilen bu kolaylıktan yalnız sınırları içinde faydalanabilir. Tercüme ettireceği eserler sınırları dışına çıkaramaz.

İlkin konferansa katılan devletler, daha sonra da batılı devletler birer protokol imzalıyarak Türk halkının kendi eserlerinden serbestçe faydalanmasını kabul ettiler.

Bu karar yürürlüğe girdikten sonra halkımıza ve aydınlarımıza ne gibi faydalar sağladı? Bunu kestirmek hayli güçtür, ama yarattığı buhranlar günümüze kadar sürüp gelmiş bulunuyor:

1. Tercems edilecek eserlerden yalnız «Misak-ı Millî hudutları» içinde faydalanılması prensibi Türk dilini millî sınırlar içine hapsetmiş, bunun batı dünyası ile Ortadoğu milletleri arasında bir kültür köprüsü oynamasına engel olmuştur. Türk dili ile basılı kitapların okuyucuları da ancak bu yurdun aydın kişileridir.

2. Batıdan rastgele ne varsa alınmak yoluna gidilmiş, yurdumuzun değerli eserleri milletlerarası piyasaya sokulamamıştır.

3. Yabancı eserlere (Klâsikler zaten muaftır. Bilhassa modern yazarlara) telif hakkı vermemek imtiyazı tâbi ve naşirleri de yerli eserlere karşı ilgisiz bırakmıştır.

4. Başıboş tercemecilik umumiyetle kaliteli eserlerden ziyade zayıf ve geçici yanlarla yönelmiş böylece bir ifadesiz [illegible] yerde kültür anarşisi yaratmıştır.

5. Yabancı [illegible]

[illegible] bir mesele halini almıştır.

Burada üzerinde durduğumuz bu fikri, daha epeyce bir zaman önce gene bir edebiyat gazetesinde ortaya koymuştuk. Telif hakkından muafiyet kaydına itiraz etmek, bunun kültür hayatımızda faydadan çok buhran yaratmak gibi akıl bir etkisi olduğunu ilk defa duyurmak onuru bu teze aittir. Ondan sonra zaman zaman aynı buhranı gören yazarlarımızın meselenin şurasına, burasına dokunduklarını görmüştür. Bugün, «Telif hakları Koruma Derneği» adını taşıyan bir topluluk meydana gelmiştir. Geçen yıl sonunda «Akşam» gazetesi « Bizde neden Muharrir yetişmiyor?» konulu bir anket tertipledi. Orada neslimiz yazarlarının aynı meseleyi önemlebelirttiklerini gördük. Demek oluyor ki buhranı yaratan sebep artık teşhis edilmiştir. Bunun en kısa yoldan tedavi çaresine baş vurulmasını dileriz.

Fahir ONGER

(27 ŞUBAT 1950)

HADİSELER NASIL KARİKATÜRLEŞTİRİLİR?

Cemal NADİR

Eserlerimize her gün not vermek lütfunda bulunan okuyucular arasında, benim sezişime göre üç çeşit dikkatli insan var:

1 — Bir bakışta eserin mânasını kavrayıp güler geçer!..

Bu tip dikkatlilere iş adamları, yolcular, ve ve bilhassa kadınlar arasında rastlanır!

2 — Eserin mâna ve nüktesini gereğince anladıktan sonra onu kaldırıp bir kenara atmaz. Dakikalarca üstünde durur.. düşünür.. âdetâ esere ameliyat yapar!.. Eser sahibinin aklından bile geçmiyen mâna ve imaları o çizgi ve kelimeler arasında arar!. Fakat gariptir, bazan bulur da!..

Bu tiplere de koleksiyon meraklıları, sanat amatörleri, işsiz, hazır yiyiciler arasında rastlanır!.

3 — Bunlar hepsinden yamandır. Hem birinciler gibi bir bakışta eseri kavrarlar; hem ikinciler gibi eserin üstünde durup olmadık mânalar çıkarırlar; hem de, fazla olarak, ellerine kalemi, kâğıdı alıp ve üstüne on bir kuruşluk da posta parası verip eser sahibini sual yağmuruna tutarlar!..

Bu üçüncü tip okuyucuların ekseriya birleştikleri soru şudur:

«Üstad, nereden buluyorsun bu mevzuları Allah aşkına?..»

Okuyucuların ekseriyetle birleştikleri bu soru gerçekten önemli, gerçekten dikkat ve merak çekici bir meseledir.

«Kahir çok yazıyor da çok görüyoruz» Yahut «benbeli çok okuyor» yahut da «belki çok konuşuyor» ve nihayet çok yemeğe çok içmeğe, çok uyumağa hattâ çok rüya görmeğe kadar çeşitli tahmin ve hüküm yürütürler!..

Gerçi çok okumanın, çok gezip görmenin bir sanat ekmeğini olduğu muhakkaktır. Fakat [illegible]

[illegible]

Oysa ki bu, külfetli ve lüzumsuz bir faaliyettir. [illegible] şöyle bir olaylara takip kendim [illegible] sahneleri çizivermek varken!..)

Bu işin tek zahmetli, görüş adesesini buna göre ayarlamaktadır, ki bu da çok kere bir Allah vergisidir. Ne bir ustanın irşadile, ne de bir kitabın öğretmesiyle elde edilir!.. Bu çeşit yaradılışa bakıp usanmadan çalışmayı eklemek yerinde bir tavsiye olur sanırım. Bilhassa başka kalemlerin tesirine kapılmadan, kendini arayarak çalışmak!..

Sözlerimin bu kısmı, sanatın yalnız hâdiseler üzerinde dolaşan eldir. Sanatın bir de his ve ilhamla eser veren tarafı vardır ki büyük musiki eserlerinin, bilhassa aşk edebiyatının köklerini orada aramak gerektir.

Bu bakımdan eserlerimiz arasında bir ayırma yapmak ve

Devamı 4 üncü S. de

Tenkit etmek için eser arıyor «O mahlier ki derya içredir deryayı bilmezler!..»

— Niye ağlıyorsun oğlum?..
— Sen niye ağlamıyorsun amca?

Cahil — Sizin gazetelerinizin arasında da fark var mıdır?
İstanbullu — Vardır. Biri kitabi (b) öteki (p) ile yazar. Biri tabii, biri tabiî, biri tabiiğ yazar.

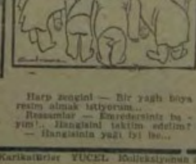

Harp zengini — Bir yağlı boya resim almak istiyorum...
Ressamlar — Emredersiniz bayım!.. Hangisini takdim edelim?
— Hangisinin yağı iyi ise...

— Haberin var mı, ... sırmıya başladım.
— Ne duruyorsun roman tercüme etsene...

Karikatürler YÜCEL Kolleksiyonun dan alınmıştır.

BİZİM ELLERDEN

Muhtar KORUKÇU

ÇALIŞMA

Önündeki eşeğin sırtına iki tane küp vurmuş.. sallana sallana geldi.

— Selâmaleyküm...

— Aleykümselâm, evlât. Nerden böyle?

— Alanyadan gelirim..

Alanya neresi, bura neresi? Otomobil işlerse on saat, yayan üç gün ..

— Ne iş yaparaksın?

— Aha bu küplernen buğda değiştiririm dört gündür dolaşıyrım..

Bu adam iki küpüne karşılık onların doluşunca y a n i olsa olsa yüz kilo buğday alacak, altı gün dolaşacak. Kendi dolaştığı gibi merkepçiği de altı gün bu sefere iştirâk edecek..

Çalışma Bakanlığı ilk teşkil edildiği günlerde en münevverlerimiz bile «Bu da ne ola ki? ne lüzumu var, adam kayırmak için yer..» gibi havai tenkitlere sapmışsıdır. Memleketin enerjisini tertip ve tanzim ne mühim bir iş. Bu altı gün eşeğiyle dolaşan adamın boşa giden enerjisine mukabil bazı yerlerde amele gece de çalışır. «At var meydan yok.. meydan var at yok» meselesi.. bütün iş atı meydana götürmek.

Kahvede oturan genç sırıldanıyor:

— Bu vergiler yıktı bizi... tabamdan kalma çiftlikte hiç bir şey ekmeyiz.

Öldüğünden beri harap yatar, gene de vergi alırlar . .

— Peki çalışıp ekip biçsene?

— Her yer, topraktan ne çıkar ki? Ah bir tomofilim olsaydı... (otomobil)

Nahiyeye giderken, yolun dönemecinde dalga geçen şoför de sırıldanır.

— Bizim ki de meslek mi bey? nalet olsun.. ah bir dönüm toprağım olsaydı.

İKİ «TEVFİK»

Bilmem hikâyenin aslı nasıldır? benim bildiğim şöyle: Filozof birgün bir eşya taşıyan hamala «oğlum şu taraftan tut» diye emir vermiş. Hamalın meslek namusuna dokunmuş zaar, kızmış:

— Efendi sen işine bak.. ben nerden tutacağımı bilirim, demiş.

Bu söz de filozofun meslek namusuna dokunmuş: Felsefe her türlü bilginin anası değil mi? kendisi de filozof değil mi? «Ben hamallıkta da kolayınak. O gün hiç bir şey söylememiş, ama ..itmiş. on kilodan yüz kiloya kadar tahta fıçılar yaptırmış, her gün artırarak bilmem kaç kiloluk fıçıyı taşımaya alışmış. Ve o gün kendine karşı gelen hamalı bulmuş, hamallar kâhyasını da çağırmış:

— Taşıyın bakalım şu fıçıyı merdivenden yukarı..

Herifler taşıyamamışlar tabiî kendisi onların hayretleri içinde fıçıyı merdivenin üst başına kadar çıkarmış. Bunun üzerine hamallar kâhyası; «Bu mansap size layıktır» diye kâhyalığı ona devretmiş, fahrî hamallar kâhyalığı yapmış..

Hikâye belki doğru değildir, ama Rıza Tevfik için karakteristiktir. Sadece şairlik az geliyordu ona.. ama yirminci yüzyılın fânileri listesine sadece şair olarak adı geçecek. Allah taksiratını affetsin..

İkinci Tevfik, epi evvel ölen, ama bizim ellere geç gelen gazetelerde bu ölümü gözüme geç çarpan hocam ve müdürüm Hıfzı Tevfik..

Onun adı edebiyat tarihimize geçmiyecek. Birkaç şiiri, gençlikte özenerek yazdığı taslaklar halinde kaldı. Sonradan gazetelere fıkra yazmış; onlarında ömrü gün - lük kalacak herhalde. Ama Hıfzı Tevfik bütün bir nesil kafasında mesleklerin en ulvisi olan öğretmenliğin sembolü olarak yaşayacak. bu da az bir şey değil hattâ erişilmesi gıpta çekecek bü - yük şey.

Şimdi Boğaziçi lisesi olan o zamanki Feyziatide hem müdürü - müz, hem edebiyat hocamızdı. İstanbul lisesi'ne de giderdi. Sonra Kabataşa gitmeğe başladı. Mamafi diğer liselerde de tanınırdı. İyi bir hocaydı. edebiyat zevkini hakkiyle aşılardı, onun derslerini iple çekerdik. Buna mukabil müdürlükte dehşetli prestiji vardı. Memleketin en lüks lisesinde, hanım evlâdı sayılacak gençleri mum gibi etmişti. Kapısının önünden geçerken nefesimizi tutardık. Bizim için bir kâinat merkezi, bir ayrı ülkenin hükümdarıydı sanki. çocuğumuzun kafasında da hâlâ öyle yaşar okuldan çıktıktan sonra onu göremeyişimiz perestijini ef - sanelestirmiştir belki de..

Gözlerimin yaşardığını gören karım sordu:

— Kimdi bu ölen adam?

— Hocamdı..

Anamın ölümünde bile pek az yaş görmüştü. Şaşırdı.. onların gözleri sık sulandığı için bu na - dir gözyaşlarının mânasını pek anlamazlar.. hele böyle bir meyzuda

— Aynı bir öğretmenlerle alay [illegible] adamsın [illegible]

Neyzen Tevfik ve Azab-ı Mukaddes

Usta bir musiki adamı, büyük bir şair ve eşsiz bir hicivci.. Neyzen Tevfik. Farklı yaş ve görüşlerdeki, her sınıf insanın tanıdığı, sevdiği, sağdığı bu sanatçıya yarınına hakkile bırakabilecek bir kitap. Azab-ı Mukaddes. Değerli ressam Kemal Sönmezler'in hazırladığı güzel bir kapak içerisinde 304 sayfa. Ayrıca aynı ressam tarafından yapılmış ve Neyzen Tevfik'e: «Ben kendimi senin kaleminde görüyorum. Bu noktadan bahtiyarım. Zannedersem beşerden hiç bir fert kendi ruhunu görmemiştir. Bu bence bir sanattır ve kâfidir.» dedirtecek kadar güzel resimlerle süslü.

Neyzen'in elden ele dolaşan, pek çoğu hafızalara kazınmış şiirlerini bir arada topla olarak görmek insana derin bir zevk veriyor.

Hayatı maceralarla dolu, kendini kader ve sanatın rüzgârına bırakmış bu büyük bohemin mısraları bize dünyayı başka taraflarile gösteren bir dürbün gibi. «Çoban armağanını sunarken» başlıklı yazıda büyükkü Türk yazarı ile hiciv korşı karşıya gelmişler. Şiirler içtimaî, aşkî ve portreler diye kısımlara bölünmüş. Her bölümde güzel güzel şiirler var. Kitabın sonunda Neyzen hakkında yazılanlar toplanmış. Bu kısımda şiiri daha yakından tanıyabiliyoruz. Neyi hakkında söylenenleri okurken onu dinlemek fırsatını bulamıyanların neler kaybettiklerini anlıyoruz. Ayrıca bir de sözlük kısmı var. Dil devrimi geçiren bir ulusun eski yazılarını yarına bağlamak için böylesi kitaplara birer sözlük eklenmesi faydalı oluyor. Azab-ı Mukaddes'i okuyucularıma sağlık verirken kitabı hazırlayan İhsan Ada'yı ve temiz bir baskı ile yayımlayan Onan Kitabevini başarılı çalışmalarından ötürü kutlarım.

Necati Cumalı ve Boş Beşik

Şiir ve hikâye alanında hayli önemli ilerlemeler gösteren yeni edebiyatımızda, roman ve bilhassa piyes bakımından bir kısırlık vardır. Çeşitli se - bepler yüzünden bu iki kol gelişmemiştir. Daha devamlı çalışma isteyişi yayınlanma imkânının daha güç oluşu ve bir takım başka sebepler yü - zünden edebiyatımız âdetâ tek bacaklı kalmıştır. Değerli şairlerimizden Necati Cumalının Boş Beşik isimli dört perdelik piyesi bize diğer taraf - lardaki çalışmaları müjdeleyen bir eser olmuştur. İzmir Halkevi Dil ve Edebiyat Kolu tarafından yayınlanmış olan bu 5 tabloluk piyes, bütün kusurlarına rağmen bizi iyimserliğe götürmektedir. Genç arkadaşımız bu ilk piyesinde bize ilerisi için çok şeyler vâdetmektedir. yörüklerden bahseden bu piyesin başında Vedide Baha Pars «Necati Cumalı mantık olarak büyük bir efsaneyi bir hizmet eseri haline getirmek hususunda büyük bir titizlik ve sadakat güzel bir eser yaratmıştır. Çam ve kekik kokuları duyulan bir dekor içinde ince insani duygularla gelenekleri çarpışması eserin ana kemiğini teşkil etmektedir.» diyor. Memleket edebiyatı ve sosyal dâvalarile uğraşanların bir istemez bir takım gelenekleri ele almaları ve bunlarla savaşmaları lâzımdır. Halkı gerilikte bağlayan, ilerlemesine engel koran fikri inanışlar ve kötü gelenekleri yıkmak sanat adamının ilk ve en önemli görevidir. Bu bakımdan Necati Cumalı iyi bir noktadan hareket etmiştir. Ve sırf bu hareket noktası bile yazarın bütün kusurlarını affettirmeğe yeter görünmektedir.

M. YILDIRMAZ

SANAT HABERLERİ

Osman Cemal Kaygılı'ya Dair

9 ocak 1945 de öldüğüne göre demek tam beş yıl olmuş. Yani beş senedir Osman Cemal ne «Babıâli» de ne de şehrin kenar mahallelerinde dolaşıyor. Onu hiç bir yerde gören yok. Sadece her yıl Osman Cemal'i sevenlerin onu düşünüp, hatırlayıp andıkları bir gün olarak takvimlere girdi .

Onu sevenler gerek mezarı başında ve gerekse Halkevlerinin tertiplediği ihtifallerde pek çok hatıralarını anlatıp eserlerini övebilirler. Bunları hem tabiî hem de gerekli bir iş sayarız. Çevresin de sevgi ve saygı yaratmış bir yazarın hakkından daha fazlası da yapılmalıdır.

Osman Cemal'in folklor tetkiklerine edebiyat eserleri birbirinden ayrı ve tek tek ele alınınca onun gerçek değerini kavramak biraz güçleşir. Fakat mizahçılığından hikâyeciliğine, tiyatroculuğuna, romancılığına, ve folklorculuğu - na kadar tekmil yazı hayatı bir bütün olarak ortaya konunca Osman Cemal'in asıl önemli tarafını görmek ve tanımak mümkün ola - bilir. Çekinmeden diyebiliriz ki Osman Cemal'de halk yazarı olabilecek vasıflar kâfi derecede vardı. Dikkat ve ilgisini daima halk düşünceleri üzerinde top - lamıştı. Bu anlayışının aktif bir karekteri olmasa bile, faydası, sonuçları ortadadır. Özel hayatı folklor araştırmaları ve edebî eserleri tam bir ahenk içinde gelişmiştir. «Argo lügati», «Semai kahveleri» ve «Çingeneler» aynı müşterek nok - taya dayanan ilmî ve edebî üç çıkış hareketidir. Zengin malzemeyi ihtiva eden «Çingeneler» ilmî eseri, sosyolojik bir etüdün roman havası içinde kaleme alınmasından ibarettir.

Konunun ilgi çekici olması bir tarafa, bırakılırsa bu eser Çin - gene tipi ve yaşayışı hakkında yepyeni bir tez'dir. Birbiri ardınca iki defa basılıp tükenmesi yurt içinde bile ilgiyle karşılandığını gösterir.

Osman Cemal Kaygılı bizim yazarımızdır, onu unutmıyalım.

Asrın İlk Yarısı

Yirminci yüzyılın ikinci yarısı başlarken, fikir adamları yüzyılın ilk yarısı üzerinde düşünüyorlar. Yabancı dillerdeki dergilerde muhtelif anketler açılmış bulunuyor. Bu anketlere verilen cevaplar [illegible] bir o [illegible] hâlbuki ve [illegible] başta gelir. G. Duhamel, R. M. Remarque'ın isimlerine epeyce rastlanıyor. Hikâyecilikte bilhassa Maksim Gorki zikrediliyor. Şiir alanında Garsia Lorca ve Aragon'u görüyoruz. Tiyatro için adı en fazla söylenen Eugenè O'Neill'dir.

Edebiyat alanında zikredilen isimler aşağı yukarı bunlardan ibarettir. Buna mukabil asrımızın ilk yarısı büyük ressamlar devri olmuştur. Matisse, Ronault, Braque, Picasso, Bonnard, Desplan, Maillot, Perret,

İsimlerine en fazla rastladığımız müzisyenler; Debussy, Richard Strauss Şostakoviç.

Bir heykeltıraş: Rodin.

Sinemada; Charli Chaplin ve Walt Disney.

İlim alanında; Curie, Branly, Einstein, Langeuin, Freud.

*

Balzac Sergisi

Fransada, Balzac derneği tarafından Beşeri Komedi (La Comédie humaine) nin yaratıcısı için bir sergi açılmıştır. Sırayla bütün Fransız şehirlerini dolaşan sergide Balzac'ın hayatını, çalışmalarını gösteren gravürler, tablolar, el yazıları, vesikalarla dolu otuzdan fazla pano teşhir edilmektedir.

1950 senesi büyük romancının ölümünün yüzüncü yılıdır. Bu vesile ile Fransada Balzac için, geniş bir edebî faaliyet göze çarp - maktadır.

*

Bach Senesi

1949 senesi Chopin senesiydi. 1950 Bach senesi olacaktır. Chopin 1849 da, Bach 1850 de ölmüştür. Bütün Avrupa Bach'ın ölümünün yüzüncü yıldönümünü pek parlak bir şekilde anmaya hazırlanmak - tadır. Daha şimdiden Bach'ın sanatı, hayatı, eserleri hakkında kitaplar ve makaleler yayımlanmasına da başlanmıştır.

*

Dahi bir Çocuk

Pariste Spor Sarayında on bin dinleyici huzurunda, üçyüz kişilik bir senfonik orkestra tarafından Beethoven, Mozart, Rossini ve Wagner'den muhtelif eserler çalınmıştır. Bu muazzam orkestrayı on iki yaşında bir çocuk Pierino Gamba idare etmiştir.

ADIMLAR

1

Dünya döne döne yerleşirken yerine
İlk insanlara kara geliyordu
Yuvarlana yuvarlana
Kuvvetli taş, kara toprak, vahşi hayvanlar.
Nesiller geçtikçe taş inceliyor, topraklar eşiliyor,
Hayvanlar yenilip düşüyordu ellerine.
Elden ele yumuşuyordu bulunanlar.
Bu hayvanla tabiat kavgalarından
Her ölümle ışıklar doluyordu kara gecelerine
Güzel yarınlarının uzaklığından.
Gelişiyordu ilk insanların malı
Taştan, tahtadan, topraktan.
Günden güne faydalar doğuyordu
Acı tecrübelerden, usta kullanışlardan.
Işıklar geliyordu kara gecelerine
Bilinen ve bulunan dünyadan,
Zevkli zamanları oluyordu o insanların
Çoğalan eşya arasında rahat uyanışlardan.

2

Ölesiye çalıştılar, durup dinlenmeden.
Yardım ettiler birbirlerine.
Hepsi de çalışıyordu meraktan.
Hayallerinde bir şey vardı yaratan.
Anlayıp bunu, sarıldılar hayallerine.
Ayrılmadılar akıllarının çizdiği yoldan.
Hayallerde bir şey vardı yaratan.
Taştan topraktan dünya kuran..
Can veriyordu eserlerine.

Hayallerde bir şey vardı, doğuran,
Güzelleşiyordu gözlerde ve dudaklarda
Kazanılan nimetler.
Zenginlik fışkırıyordu dünyadan.
Tatlı faydalar parlıyordu ateşlerde, sularda.
Her sabah yepyeni doğan güneş
Akşama eskiyordu, ufuklarda,

3

Tabiat kazındı vahşi hayvanlar düşman..
Korkmadılar, atıldılar ileri.
Delik deşik ederek toprakları
İstifadeler yarattılar, hayvanlardan.
Bir biri üstüne koptu eskileri
[illegible] ler, yeni sevkler.
Yeni faydalar çıktı yeni [illegible]
Yeni kıyametlerden üredi faydalar.
En yeni buluşlara en sahil hayretlerden
Uçar gibi ilerlerken o insanlar
Adım başında bir kurban bıraktılar.
Bugün bizlerin haberi yok
Eşyayı ilk kullanışın zevklerinden.

4

Bir gün,
Bir cinayet işler gibi
Çıkarıldı toprağın göğsünden
Pırıl pırıl parlayan dünyanın kalbi.
Akarak simsiyah kayaların üstünden
Taşları parçalayarak geçti, devler gibi
O yanan ve yakan maden.
O, en büyük kayışlarla bulunan..
O en çok can alan maden.
Yirminci asırda tüten duman
İlk yakılan ateşindir.
Beton, petrol, demir
Bugün göklere yükselmektedir
İnsanların arasından.
O günden beridir

Eriyen demir,
Kırmızı bakır gibi akmaktadır kan
Topraktan.

5

Bağ bırakmadılar yerleri, gökleri.
Can alan zamanlarındaki hülya
Kazdırdı toprakları, düşündürdü denizleri.
Hepsi de güneşten yandı geçti,
Uzandılar dumanları tüten sıcak suya
Hayalleri bahar oldu da işletti gemileri
Ellerinde ufalıverdi koca dünya,
Ufalıverdi dağlar ufalıverdi zaman
Böyle hiç yoktan.

6

İlim doğdu, sesi duyuldu sanatın.
Biri severek, biri severek insanları
Gidiyorlar yarınlarına doğru.
Ya batacak bütün dünya,
Ya sururak insanlar aydınlık dünyalarına.
Gidiyorlar yarınlarına doğru

Bir taraftan öldüresiye ilim ve teknik,
Bir taraftan nasıl duyguları sanatın.
Bu ölüm-kalım savaşında akla ve zekâsına
Ya yoklukla kazanacak, ya da kardeşlik.
Artık, akışı durdurulmaz bu hayatın
Bakın, o en cahil meraklı çocuğa güzellik
Bulmuş bugünkü anlamını.

ÖZDEMİR ASAF

UYAKLI ŞİİR

Hele şu bacadan tütene!
Bak sen bizim evdeki olup bitene.
Burçak — buğday ekene..
Herkes birbirine girmiş,
Gücü—gücü yetene!...

Odunlar yaş yanmıyor.
Kızlar büyüdü gem almıyor.
Karının yüzü gülmüyor.
Salıver gayri gerisini.
Böl ineğin derisini
Çarık dik ayağına,
İbram ağa—Ahmet ağa.
İşler berbat Ağa!..

Senin tesbih gümüşten.
Ne anladık biz bu işten?
Adamı baştan çıkaracaklar
Adamı baştan...

Fakir BAYKURT

İNSANOĞLU

Ey Hak
Dönde bir şu halime bak
Yeryüzünde kulun kölen
İnsanoğluyum
İnsanoğlu yaşayıp ölen
Biri dokunsa ağlayacağım
O kadar doluyum
Ziru ağaç olsaydım
Toprağa kök salar mekân tutardım
Çevremde türlü otlar biterdi..
Kuş olsaydım kanat yeterdi

İNSANOĞLUYUM.

Hasan SİMŞEK

CAHİT KÜLEBİ'YE

Bir defa bile görmedim yüzünü
Seni ancak kitaplardan, rüzgârlardan bilirim
Serin rüzgârlardan
Cahit Külebim.

O rüzgâr ne rüzgârdır
Beni myanından da geçmişti öyle
Bizim şehirde de gezinmiş,
Kolaylık dilemişti içcilere serinliğiyle.

Daha bitmemiş hikâyelerimiz vardır,
[illegible] yollarında geceleri,
Gece [illegible] [illegible]
[illegible] artık, [illegible]
Kime darıldın?
Halbuki [illegible]
Ne şiirler kaleminden.
Bu, (son) şiiri olsun yazmamalıydın.

Umarım; bu (son) şiir'i
Yeni bir ülke başlangıç olsun
Yepyeni bir başlangıç.
Garip gönlüm biraz avunsun.

Bir kere bile görmedim yüzünü
Seni ancak kitaplardan bilirim
Ekmeğim kadar mukaddes kitaplardan
Cahit Külebi'm.

Basri ŞENER

GÜNEYLİ BİR KADININ TÜRKÜSÜ

Gardner konun bahçesinde
Yardımın kasım avlusunda
[illegible] kasım [illegible]
Ve benim yorgun—[illegible]!
[illegible]!
Bu [illegible] [illegible] işler
Milletler doğurur, doğuşurlar da
Milletler oturup anlaşırlar
Benim beyazları düşünürüm de
Bize bir türlü kara [illegible] beyazlar
Hayır, Kadınım!
Bize bir türlü kızları [illegible] gibi.
Geçen hafta bir [illegible] [illegible] ettiler
[illegible] bir [illegible] [illegible]
Bu kara çocuğun dedikleri [illegible] — [illegible]
Herkes gibi biz de hür olmaktan başka değildi.
Evet Kadınım!
Başka değildi herkes gibi biz de hür olmaktan
Bu kötü işler düşünelim derede gelmez ki
Ve biz de şık giyinelim derede gelmez ki
Bazan beyazlar gelir de aklıma
Açık yürekli olmayan beyazlar
Hayır Kadınım!
Onların yürekleri açık değil.

Langton Hugues
Çev.: H. Nadir CEYLANLI

Dergiler

Mehmet TÜRKERİ

Değirmen

Sözü Trabzon'da yayımlanan Değirmen dergisi ile açmak istiyorum. Değirmen dergisi İstanbul'da ayrıca satılır mı bilmiyorum, ancak bir iki sayısını dergimiz adına yollamışlardı, gördüm oldukça güzeldi. Edebiyat dünyasında ve diğer sanat dergilerinde görüp tanıdığımız arkadaşların yazı ve şiirlerini böyle bir il dergisinde bulmak beni sevindirdi. Değirmenin şimdi kaçıncı sayısı çıkmıştır, pek kestiremiyorum, yalnız şu kadarını söyliyeyim: Değirmeni Halit Tanyeli çıkarıyor, aylık bir sanat dergisidir. (İçinde Cavit Orhan Tütengil Talip Apaydın, Adnan Topsakal, Subutay Karsan Halit Tanyeli v.s. nin pek güzel yazı, şiir ve hikâyeleri bulunan Değirmen dergisini bir arayın, görün bakalım belki seversiniz.

Yeni

Yeni dergisi yine şirin bir Karadeniz şehri olan Samsun'da çıkarılmaktadır. Yeni deki imzaları da hep tanıyacaksınız; Talip Apaydın ı bu derginin sayfaları arasında da bulmakla ayrı bir sevinç duyuyoruz. Çünkü Talip az buz şair değil, okkalı bir genç. Üstelik Nezih Cansel, Erol Cansel kardeşler de var Yeni'de. Vecdet Falay isimli genç arkadaşın yazıları da ilerisi için umut veren cinsten. Yalnız bu arkadaştan pek güzel söylemeyi becerdiği Türkçe deyimler yanında Arapça ve Farsça kelimesini isteyeceğim. Yoksa dümeleri [illegible] kullanmaktan vaz geçzenli bir yazışı, akıcı bir dili var.

Celâl Çumralı'nın bizde Bozkırın İnsanı adlı güzel bir şiiri çıkmıştı. Yeni'de nedense şiirlerinden çok hikâyeleri yayımlanıyor. Hikâyelerini pek sevemedim. Arkadaşımızdan Yeni dergisinde yeni hikâyecilik akımına ayak uyduran hikâyeler bekliyoruz.

Talip Apaydın Orhon Murat Arıburnunun baş rolü oynadığı Efe Aşkı filmine gitmiş, o rolü Orhon'a yakıştıramamış mı nedir, üzülmüş. Yeni Dergisinin yedinci sayısını da ele geçirebilirseniz Talip'in Orhon Murat Arıburnu adlı şiirini okuyun. Yeni Dergisi — Samsun, derseniz mektubunuz ellerine ulaşır, sanıyorum.

İvriz

Bu çok değerli derginin nedenini etmeden önce şöyle bir [illegible] düşündüm. [illegible] İvriz [illegible] Köy ve Köy Enstitüleri dâvâsına vermiş bu üç derginin yurt görevlerini tam anlamıyla başardıkları sonucuna vardım.

İvriz'in 33 üncü sayısının kapağında güzel bir Türkiye haritası ve üzerinde 21 Köy Enstitüsünün yerlerini gösteren 21 yıldız. Hemen her yanda, Doğuda, Batıda, Kuzeyde ve Güneyde geleceğin aydın Türkiyesini hazırlayan Bu Enstitü bolluğu insanı nasıl umutlandırmaz. Böyle bir gönül ferahlığı ile sayfaları çeviriyoruz. Hemen ikinci sayfada Enstitümüzden haberler ve okuyucularımıza cevaplar başlığı altında bir takım İstatistikler buluyoruz. Diğer yazı başlıkları; öğretim yılına girerken düşünceler. Mesleki ehliyetin memleket için önemi, İlkokulun lüzumu Eğitimde amacı ve sınırı. İlkokuldan dilbilgisine hazırlık. Âşık Aliden Paya, Alfabe öğretiminde çeşitli araçlar ve önemi, İnönü'nün ilk öğretime dair sözleri, Köyden Not Köy Hekimliği Okulda başarının sırları v.s. İvriz'in tamamiyle bir eğitim dergisi sayılmağa hakkı olduğuna artık sizin de inandığınızı sanıyorum. Bunca güzel yazılarına rağmen İvriz Dergisinin 20 kuruş fiatla satıldığını söyleyerek İvriz'i Edebiyat Dünyası okurlarına sağlık vermeğibir borç sayıyorum.

Biga Postası

Biga postasında bir posta treni havasından çok bir ekspres havası var. İleri görüşlü, aydın bakışlı, temiz Türkçü bir dergi. Şöyle telâşlı bir gelişi var ele.

7 nci sayısında ilk sayfanın başlığı harf büyüklüğü yönünden değil de taşıdığı anlam bakımından çok kocaman: Köy dâvâsı ve Köy Enstitüleri. Tek tük çirkin olaylara takılıp Enstitülere alıp tutanlar bir de şu dergileri görseler, şu sesleri dinleseler. Bir Köy Enstitüsü mezunu olduğunu bildiğim ve bizim derginin okuyucularından olduğu için daha önce kendisiyle mektuplaştığım genç Şair İsmail Hakkı Ekin'in Türkoğlu'na şiirinin son dört mısraını bu geri kafalıların görmez gözlerine sokabilmek amacıyla bu sütuna alıyorum:

Ey Türkoğlu, yüz olur bir çalpıçıkabilir,
Memleket [illegible] [illegible] güzle [illegible] kabilir
Ümitsiz [illegible], [illegible] olsun kaşın
Ve yurt [illegible] [illegible], [illegible] Ala'sın

Uluslar Arası Telif Hakları Anlaşmasına Katılmamız Lâzım mıdır?

Sadun Galip Savcı

İlmi ve fenni eserler haricinde taraftarım.

Hamdi Varoğlu

Uluslararası telif hakları anlaşması, kullanmasını bilmediğimiz takdirde, elimize verilmiş tersine tepen silâh haline gelebilir. Her şeyden evvel, bu anlaşmanın yanısıra, memlekete okuma zevkini aşılamak lâzımdır, kanaatinde-yim.

Celal Sılay

Yerli fikir ve sanat hayatını kaldırmak, yazı denilen, kafa mahsulünün değerini kurtarmak ve dünya kültür âlemine alnımız açık çıkabilmek için bu anlaşmaya katılmamız şarttır.

Ahmet Muhip Dıranas

Girmeli, hem de vakit kaybetmeden girmeliyiz. Bunda bir kaç bakımdan büyük faydalarımız var. Evvelâ kitaphane vitrinlerini dolduran âdi ahır cubur tercemelerden kurtulacağız. kütüphanemiz daha özlü, klâsik, kıymetleri değişmez eserlerin tercemeleriyle zenginleşmek imkânını bulacak. Sonra, telif eserlerimize meydan ve piyasa açılacak; Türk muharriri, şiiri romancısı, lâyık olduğu alâkayı görecek, forması bir liraya terceme ettirilen piyasa romanlarını bulamayan tabi ister istemez Türk müellifine baş vuracak.Bu suretle bizde de bir telif hakkı meselesi ve alâkası kurulmuş olacak.

Türk edebiyatının inkişafına en çok hız verecek olan şey kanaatimce beynelmilel telif hakları anlaşmasına girmektir.

Hem zaten artık ayıp da oluyor. Bütün milletler birbirlerinin fikir ve sanat eserlerine hürmet ederler, onu ancak değerini vererek ve müsaadesini alarak kendine mal ederken, biz düpe düz korsanca [illegible] [illegible] bir ha-ha iyi tanıtmak için propagandanın lüzumundan bahsediyor öbür yanda propagandanın en keskin silâhlarını ellerinde tutan yabancı kalem erbabının en tabii hak-[illegible]

Milletlerarası telif haklarına riayet edilmemesi, yerli muharrirlerin yetişmesine de mani oluyor. larını korumuyoruz.

Milletlerarası telif haklarına katılırsak yerli eserlerin maddi değeri birden bire artacaktır.

Cavit Yamaç

Lozan muahedesi bize yirmi senelik bir muafiyet bahşetmiştir. Öyle zannediyorum ki dünyada bizden başka Copyright anlaşmasına girmeyen kalmamıştır. Mısır dahi bu anlaşmanın içindedir.

Bize 1923 te verilen hak, şalem medeniyet hamlemize faideli olmuştur. Binaenaleyh bütün dünya devletleriyle yaptığımız ticaret anlaşmalarında taahhütlere girmemiz gibi kültür anlaşmalarında da karşılıklı taahhütlere girişmek zamanı çoktan gelip geçmiştir.

Böylece hem sanat hem edebiyat düştüğü merkiden kurtulacak ve lâyık olduğu seviyeyi bulacaktır.

Ahmet Köksal

Geç bile kalmışızdır. Ulusal ekonomimizi korumak, kalkındırmak için nasıl gümrük duvarlarını yükseltmişsek, ondan daha az önemli olmıyan kültürümüzün temel taşlarından yerli yazınımızın da gelişmesini sağlıyacak, bütün uygur ulusların katıldığı bu telif anlaşmasına artık biz de girmeliyiz.

Böylelikle kitapçı vitrinlerimizden taşarak son yıllarda bizi boğacak hale gelen; tefrika mı, öldürmesi, yoksa belden aşağı seks-lenmelerin serüvenleri mi, ne olduğu belirsiz renk renk batının üçüncü, beşinci sınıf piyasa romanlarının da sınırlarımızdan izinsiz alabildiğine girmesini önler, yeni yetişenlere yollarını açarlar, değer ölçülerini altüst eden kötü çevirmeleri de ortadan kalkmış olur.

Recep Bilginer

Bu hem başkasının emeğine kıymet vermek sanat eserini değerlendirmek ve hem de kendi sanatçımızı korumak için lâzımdır. Ulusal [illegible] [illegible] [illegible] sinden ayrı değildir.

Vildan Murat

Anketin cevabını vermek için çok düşündüm. Hâşeyi milletler arası telif hakkı... Memleketimizdeki tabilerde emeğin karşılığını ödeme ahlâkı var mı acaba...

Şehabettin Gedikoğlu

Bu ilme ilme kıyafetimizle mi katılalım? Katıldığımızı bir an düşünürsek, âciz fikrimce iğreti elbiseyle girdiğimiz maskeli balodan dönüşümüze benzer.

Ali Rauf Akan

Tabii lâzımdır. Ve bu mevzuda çok geç ve geri kalınmıştır. Batı medeniyetine doğru büyük hamleler yapan inkılâpçı, modern Türkiyenin milletlerarası telif haklarına riayet etmemesi bütün dünyada nahoş tesirler bırakıyor. Bir yanda dünyaya kendimizi da-

R. Salih Yalman

Ben bunda mecburiyet dahi görüyorum. Çünkü yıllardır M. E. Bakanlığının bir türlü sezilemiyen hasırası yüzünden Batının ünlü düşünürleri kendi tabii haklarını istismar ettiğimizden bize telif yağmacıları diyorlar. Bunda haklıdırlar.

Neden Uluslararası?

Kemal ÖZGÜK

Ünlü Fin Yazarı Frans Emil Sillanpaa, kendisine Nobel Edebiyat mükâfatını kazandıran (Mukaddes Sefalet) adlı kitabı için şunları söylemiştir:

«Realite insanları her zaman başarıya götürür. Bunun için realist olduğuma seviniyorum. (Mukaddes Sefaleti yazarken çok zaman olduki kocaman yaşıma, başıma bakmadan hüngür hüngür ağladım. Bende ilke olarak şu esas kabittir: Her zaman mukayeseli fikri, mukayeseli sanatı benimsemek... «Mukaddes Sefalet» teki başarımın belki de birinci sebebi budur.» (*)

Yukarıdaki satırları yazmamın sebebi, bu ünlü Fin Yazarının (mukayeseli fikir, mukayeseli sanat) ilkesini yerinde benimsemiş olmasıdır. Bizde, eski zevkin temsilcileri sık sık bu veya şu şiir, bilmem şu hikâye veya şu eser neye göre değerlendirilmiştir! gibi beylik sorularla sürüme ettikleri eserinTürk toplumunda tutunamıyacağını bir değer taşımadığını kestirip atıyorlar. Bana kalırsa bu tip insanlar dar kafalı ve tam anlamıyla (mürteci) bir görüşün kurbanıdırlar. Fikir ve sanat adına edindikleri bilgilerin çoğu Türkiye sınırlarından dışarı çıkmamıştır. Fransa'da bir Picasso vardır dünya sanat âlemini altüst edip, bullak eder, eserleri milyonlar getirir. Bizde buna «budalalık» bir sevilir. Cocteau'nun mısraları bütün Fransızların dillerinde dolaşır, bizde bu ünlü şairi tanıtmak isteyenlere «burjuvazi düşmanları» damgasını vururlar. Fikir serbestisi bulunduğunu her zaman söylediğimiz bir memlekette Ernest Hemingway'in eserlerini okuyanlar hapı yutmuştur. (!) Flobert'den, Dumas'dan, Gogol'dan Zweik'dan, Schiller ve Goethe'den okuya okuya klâsikleşmiş kafalar, yorgunluğunu ancak değişen bir dünya içinde meydana gelen eserlerle dinlendirmek istedikleri için Steinbeck'in eserleri ile anlaşılmak için okunamaz. Sebebini sorarsanız onun «Bitmeyen Kavga» adlı eseri bir çok Avrupa memleketlerinde toplattırılmış da onun için!... Ama aynı yazarın «Gazap Üzümleri» adlı güzel bir eseriyle Pülitzer Mükâfatını kazandığını da bilmezler. Yine bilmezler ki uluslararası çapta bu gibi mükâfatları yalnız sanat değeri bakımından ünlü olan, politikadan uzak eser yazanlara verirler! İlle de Cronin'i, Maugham'ı, Gide'i okuyacaksınız. Ötekiler yok: Hayatın bir cephesi vardır, ya sağa, ya sola bakacaksınız, ortası olmaz. Apollinaire, çıkıpta Türkiyedeki dedikodulara kulak kabartsaydı da görseydi açıkladığı «hür sanatçı»nın hâlini... Barbüsse ne kadar haklıymışsın.

Bu tutum her memlekette sanatı sarsmıştır. Yalnız Türkiyede değil... Amerikanın ünlü eleştirmeci-

(Arkası dördüncüde)

(*) Raumes Kiria, La Liberté Créatrice, La Vie Littéraire kısmı, Sayfa 283, Helsinki, 1948.

HİKÂYE:

IŞIK SİNEMASI

Sabri Soran

Harp seneleri içinde, ekmek karne ile satılırken, fırıncı Mahir efendi de, diğer fırıncılar gibi, boş durmıyarak, büyük bir maharetle çuval hesaplarını karne adedine uydurmak yollarını buldu. Biz, Mahir efendinin namuslu veya namussuz, yahut vatansever veya sevmez bir adam olduğuna dair birşey söylemiyeceğiz. Yalnız şu kadarını bilin yeter: Bu küçücük fırın, harp seneleri içinde, yanındaki arsayı işgal ederek, oraya koskocaman bir sinema kondurdu.

Işık Sineması'nın ışıkları birtakım insanların karanlık hayatı içinde yanıp söner. Bu «bir takım insanlar» Maksim Gorki'nin hikâyelerine girmiş olan Kenar Mahalle sakinlerinden ibarettir. Onların çoğu civardaki fabrikalarda, tuğla harmanlarında, ocaklarda çalışırlar. Bir kısmı beline bir ip takıp «Büyük Şehrin içine dalarlar ve orada taşıyacak yük ararlar yâni hamallık yaparlar. Bir kısmı ise memleketi kasıp kavuran işsizlik yüzünden şurada burada serseriyane dolaşıp dururlar.

Işık Sineması bir dünya'nın sonu ve bir dünyanın başlangıcıdır. Kenar mahalle ile büyük şehiri ve atom bombalarını imal eden medeniyet dünyası'nı birbirinden ayıran sınır bu sinemadan geçmektedir.

Bu sinemaya ayak atan bir kenar mahalle sakini o birbiri üzerine abanmış, tek katlı, basık tavanlı ve teneke kaplı ahşap evleri, gecekonduları, yamru yumru olan sokakları, o toz ve dumanla karışık hamallık havayı, o müthiş, sıkıntılı sıcağı, dondurucu soğuğu sinemaya girmeden dışarıda bırakır.

Orada hiçbir zaman kirli bulaşık sularına, pisliklere karışmaz, [illegible]

Orada, beyaz perde üzerinde, herşey, insanlar ve yaşanan hayat tam başkadır. Herşey renkli, güzel ve «asil» dir. Dünyanın bütün çirkinlikleri ve aşağılıkları, hattâ harpler bile ipek bir tülle örtülmüş gibidir. Orada harbe giden bir askerin neş'esi yerindedir; şarkı söyliyerek harbe gider ve istasyonda kendisini uğurlamaya gelen bir sevgili'yi kucaklayıp öper. Bu sevgili bir Katherine Hepburn, yahut ta bir Doroty Lamour'dur.

Orada yaşıyan insanların hepsi tertemizdir ve sıhhatlidirler. Etler, hiçbir kaba çıkıntı veya göze batan bir çukur yapmadan bütün kemikleri örtmüştür. Ellilik bir adam onsekiz yaşında bir delikanlı kadar çeviktir. Onlar sefaletin, açlığın ne olduğunu bilmezler. Bu dünyada bir ekmek kavgası bulunduğunu ve bu kavgada birçok insanların can verdiğini bir kerre bile düşünmemişlerdir. İşleri güçleri sanki dansedip şampanya içmekten ibarettir. Bütün hayatları bir aşk'a bağlanmıştır. Bu aşk türlü şekillere bürünerek ve karnı tok, sırtı pek insanların zekâsı sayesinde çeşitli oyunlarla süslenerek nihayet bir öpüşme ile, bir birleşme ile, bir «End» ile son bulur. Arasıra ağlayanlara ve ölenlere de rastlanır. Fakat orada ağlıyanların gözyaşları birer inci tanesidir. Ölenler ise hiçbir zaman Belediye arabasını beklemez ve muhteşem merasimlerle, mermer sütunlarla çevrili mezarlara gömülürler. Bir kenar mahalle sakininden bin kat daha iyi bir sahip olan bir mezarın muntazaman bu mezarları sular ve zamanı gelince mezarların, mermer sütunlarının üzerinde renk renk çiçekler açar.

Halbuki bir kenar mahalle sakini öldüğü zaman muhakkak birkaç gün belediye doktorunu bekliyecektir, ve sonra sessiz çelenksiz bir çukur'a gömülecektir. Artık onun için h[illegible] ger çukurlar ara[illegible] der.

Kenar Mahalle sakini, bu fikri hayat arasındaki farkı hissedemiyecek kadar tam bir şuursuzluk içinde, gözlerini beyaz perdeye dikmiş, kendi yaşadığı hayatı unutarak orada yaşanan hayatı yaşamaya çalışır. Asıl hayat odur; kendi hayatı uydurma, sahte bir hayattır ve sanki hiç o hayatı yaşamamıştır!..

Bazan tabancalar patlar, atlar şaha kalkar. O zaman kenar mahalle sakini heyecanlıdır.

Bazan, çırılçıplak bir arap karısı bel kıvırıp göğüs titretmeğe başlar. O zaman, kenar mahalle sakinleri arasında henüz adaleleri gevşememiş ve kudretleri tamamen tükenmemiş olanların solukları biraz sıklaşır.

Birkaç saat devam eden film, orada yaşanan hayat, hiç bitmiyecek gibi görünmesine rağmen, çabucak biter ve herşey uzak, unutulmuş bir rüya olur.

Ve onlar, kenar mahalle sakinleri, gecenin yarı saatında, vücutlarında gün boyu çalışmanın bütün yorgunluklarını ve uykusuzluklarını taşıyarak, kenar mahallenin yolunu tutarlar; çıplak ayaklar, kirli bulaşık sularına ve lâğım pisliklerine batıp çıkar.

Onların asıl hayatı, yaşadıkları hayat, tekrar başlamıştır.

Ağır ve sıkıntılı gecenin koyu karanlığında birtek hayal kırıntısına bile yer vermiyen «hakikat» lar, onları kıskıvrak bağlıyarak, âciz ve zavallı bir insanlar yığını haline getirir.

Bu yığın'ın arasında bir insan, bir hasta inler. Bir kadın hıçkırır. Onu bir erkeğin kaba küfürleri takip eder.

Sonra herşey susar; inleyen hasta, hıçkıran kadın ve küfreden erkek susar.

Sonra, derinden derine civardaki fabrikaların homurtusu duyulur.

Işık Sineması'nın ışıkları «bir takım insanlar» ın karanlık hayatı i[illegible] Mahir efendi [illegible] Bu apartımanın temeli daha şimdiden konulmuştur; Zafer apartımanı!..

FENNİN EN SON İCADI

PETROL ısıtıcılarının en yeni patenti

Thermosuper

CİHAZLARI

Hem Ocak
Hem Soba
Hem Fırın
olarak evinizin bütün ısı ihtiyaçlarını

- En ucuz (5 saatte 1 litre)
- En randımanlı, tamamen mavi alevli
- Basit ve en kullanışlı
- Katiyen kokusuz ve dumansız
- Borusuz ve kolayca kabili nakil

Bir Tarzda Temin Etmiştir.

Keloğlan

Hikmet DİZDAROĞLU

«Keloğlan», şair dostumun dördüncü eseridir. 1945 den bu yana dört eser. Her bahar çiçek açan ağaç gibi, her yıl meyva veren bir şair. «Keloğlan» ı Türk masallarının içinde buldum. Onu kayıtlı, şen durumuyla sevdim. Her zaman, gülüşlerin yeri olan yüzünde, sızılı canlara ve cansızlara vefa denen katmerli ilâcıyla koşmasının sevincini gördüm. Gönlüm yirminci yüzyılın şu beş yılında onun vaz geçilmez bir dostu oldu.» diyor ve bizi, Türk masal dünyasının altın kahraman Keloğlan'ın peşlerine, başka dünyalara götürüyor;

Keloğlan, Türk masallarının padişahı!..

. . . .

Sana ne ad vereyim, ne diyeyim
Bir tadda, bir lezzetle durmuyorsun hiç.

Fakat Keloğlan yalnız masallarımızın değil, tezatların da kahramanıdır: O, «acı çekmiş bahtiyar» olarak «hür masalların içinden» bize geliyor;

Sen Keloğlan, acı çekmiş bahtiyar
Geldin o hür masalları niçinden

Keloğlan'ı sadece bir masal kahramanı diye düşünenler aldanırlar. O, şairin elinde bir semboldür. Bir yerde, bakarsınız, bize hürriyetin ve kardeşliğin yolunu gösterir;

Ne güzel... Dünyamız da böyle olsa
Hep iyilik içi naksa ömürler
Beyaz bayraklara kardeşlik dolsa
O hür dünyalara örnek olsa yer.

Şairin bazı imaJlara karşı özel bir temayülü olduğu sezilyor, bunları sık sık tekrarlamaktan hoşlanıyor. Yazılarında ve şiirlerinde «hürriyet» i bin bir yönünden yakalıyan dostum, «Keloğlan» da, onun yanısıra, «ceylân» imaJından da faydalanmıştır.

Her şeyin başı hürriyetten
O uçarı ceylân kalbinden

. . . .

O uçarı ceylân sesli kır atlan
Bize doymak için indin Keloğlan.

. . . .

Sen akıllısın, düşüncelisin
Yürü sen hür ceylânlar ardından .

Her imaJında ruhun bir başka köşesini bize açan ve tanıtan şair dostumdan yeni eserler beklediğimizi söylemeye lüzum yok. Çünkü «Basık Tavan» 1960 nin verimi olarak, bir müddet sonra elimizde göreceğiz.

Neden Uluslararası?

(Baş tarafı 3 üncüde)

lerinden biri olan Clifton Fadiment üyesi bulunduğu Fransız Akademisinde gerçeği açıklamış André Maurois'ya Fransa'da da, Amerikadaki gibi bir «Upton Sinclaire» yaratılması sorumluluğunu hatırlatmıştı. Bunu bir kaç yıl önce bir gazetede okuduğum makaleden öğrenmiştim. Ama Fransada bunun en ufa kbir faydası olmıyacağını, aklı başında olan herkes kabul eder. Yüksek bir hayat seviyesinin hüküm sürdüğü Amerika gibi Kapitalist bir ülkede uygulanan bir usulün, Fransa gibi yarı sosyalist temayüllerle yüklü bir toplumda kolay kolay tutunamıyacağını Amerikalı [illegible] ki sanat[illegible] sanatını [illegible] paralık her şeyden önce (Hürriyet) ister. O tıpkı bir devlet kralı gibi, bütün gelişmelerin üstündedir. Nasıl ki parti mücadelelerinde devletin kontrol ve organize edilmesinde her zaman partilerüstü bir kuvvet amili olmuşsa sanatkâr da içinde bulunduğu toplumun bütün fikir hareketlerine tarafsız veya taraflı bir durumdadır. Sanatçı, hayatı seven, sevdiren; yaşamanın, hür olmanın, kardeşliğin yollarını savunan bir insan durumundadır. Onun kolları bütün insanlığı kucaklar. Onun için hayatın bir cephesi olamaz. Ve nihayet bunun için sanatçı sorumlu duruma düşmüş olamaz.

İşte bizim koyacağımız ilk şart sanatçıyı sorumluluktan kurtarmaktır. İnsani idealler bunu gerektirmektedir. Yoksa bugünün sanatçısını daha yarına çıkmadan «Sen bitmeyen kavgayı okuyorsun» diye derhal öldürebiliriz. Keza durum bir maden işçisinin dertlerine elini uzatan, batakhanelerde incelemeler yapan, gece sokaklarda kalmış yetimlerden hal-hatır soran sanatçı için de aynıdır. Kolay ve tek taraflı yargılar veren kimseler kafalarını ancak kendi memleketlerine göre ayar etmiş kimselerdir. Dünya görüşünden, dünya sanatından haberleri yoktur. Bu yüzden «mukayeseli bir sanat» tan da yoksun bulunduklar için bugünkü edebî durumumuzu elbette beğenemezler. Muharrir yetişmiyor derler, yeni şairler okunmuyor derler. Müzisyen, ressam, romancı, hikâyeci... ilâh.. Yok buyuruyorlar. Hepsi de inkâr yolundadır, Hepsi de gözlerini kapamıştır.

Ama gerçek başkadır: Yirminci Yüzyılın sanat yükünü omuzlarında taşıyanlar bugün belki bir değer taşımayabilirler. Fakat zihniyet temelinden değişmiştir. Ali Canip beyefendi «zincirleme gelen edebî an'ane» diye barbar bağıradursun, kafalar dünyaya göre ayarlanmıştır. Bugün Cahit Sıtkı Tarancı'nın bir çok şiirleri hiç te Rimbaud'dan aşağı değildir. Sait Faik ileride Avrupa'nın da değerini takdir edeceği hikâyeciler arasına geçecektir. Buna dair pek çok belirtiler vardır. Bugün Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun kendi çığırındakilerle birlikte, eserleri çağdaş Avrupa resminden hiçte geri kalmıyacak durumdadır. Ahmet Adnan Saygun, Ulvi Cemal Erkin, Modern Türk Müziğini muhtelif Avrupa şehirlerinden ilk defa dünyaya duyurmak şerefini kazanmışlardır. Bütün bunlar yarın için bir müjdedir. Şiirin de, Resmin de Romanın ve hikâyenin de Müzik'in de yeni yeni ve koskoca bir amatör ordusu vardır. Kafalar değişmiş, görüşler genişlemiş, Türk sanatı bütün kollarında «dünya çapında» bir değer ve varlık olarak yer almağa doğru yönelmiştir.

Bu gerçeği görmiyen, yeni zevki hazmedemiyen geri inanç ne yazık ki ülkemizde hâlâ çoğunluktadır. Toplumsal olarak uzun müddet içinde büyük bir kültür kalkınmasına ihtiyaç bulunduğu hissedilirse müzmin sanatçının gerçekten müşkül bir durumda kaldığı kolayca anlaşılır.

Dünya sanatının bugünkü hareketesini [illegible] [illegible] rabilecektirler. En az [illegible] pini unutmadan, mukayeseli fikir ve mukayeseli sanatı esas kabul ederek, «kendini beğenmişlik» ten kurtularak!..

Hâdiseler Nasıl Karikatürleştirilir?

(Baş tarafı birincide)

dört kısma ayırmak zoru vardır.

Bu dört kısımdan birincisini, kendi kendine komikleşen hâdiseleri tesbit eden karikatürler, ikincisini söz ve fikir hürriyetine dayanarak olayların bozuk ve çarpık taraflarını belirten karikatürler; üçüncüsünü, sanatkârın kendi kültür seviyesi nisbetinde belirtmek istediği fikirleri yayan karikatürler; dördüncüsünü de, politik ve sosyal olayların sanatkârın kafasında bıraktığı akislerle meydana gelen his ve ilham eserleri teşkil etmektedir.

Bunların dışında kelime ve çizgi oyunlarından meydana gelen ve daha ziyade fantezi sayılan karikatürler; millî ve hamasî duyguları tahrik eden karikatürler; bilhassa son yıllarda savaşçı milletlerin basınında pek çok görülen propaganda ve hücum karikatürleri; insanları gülünç kılıklara sokan portre karikatürler de vardır, ki hepsi de ayrı ve başlı başına birer sanat koludur.

Cemal Nadir Güler

NOT:

Cemal Nadir Güler'in bu yazısı Amatör dergisinin sekizinci sayısından kısaltılarak alınmıştır.

Sahibi ve Yazı İşlerini Fiilen İdare eden:
Mehmet AKUZUN
Sekreter :
Sabahattin Hüsnü
Abone: Yıllığı: 250
Altı aylığı 150 Kuruş
Adres:
P. K. 445 — İstanbul
ÜLKÜ Basımevi